

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Şâhin, *Târîhu esmâ'i'l-q-â'afâ' ve'l-kezzâ-bîn* (nşr. Abdürrahîm Muhammed Ahmed el-Kâşgarî), Medine 1409/1989, neşreden giriş, s. 23-32; a.mlf., *Fezâ'ilü Fâtımatü'l-z-Zehrâ* (nşr. Muhammed Saîd et-Turayhî), Beyrut 1405/1985, s. 5-15; a.mlf., *et-Tergîb fi fezâ'ilü'l-a'mâl ve şevâbi zâlik* (nşr. Sâlih Ahmed Muslih el-Vaîl), Demâm 1415/1995, neşreden giriş, s. 11-49; Hatib, *Târîhu Bağdâd*, IV, 298; XI, 265-268; İbn Mâkûlâ, *el-İkmâl*, IV, 291; İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* (Amrî), XLIII, 531-538; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntaẓam* (Atâ), XIV, 378; a.mlf., *Telbisü İb-lîs*, s. 123; Zehebî, *el-İber*, II, 166-167; a.mlf., *A'lâmü'n-nübelâ*, XVI, 431-435; a.mlf., *Tezkiretül-huffâz*, III, 987-990; İbnü'l-Cezerî, *Ğâyetü'n-Nihâye*, I, 588; İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, IV, 283-285; a.mlf., *el-Mecma'u'l-mü'esses li'l-Mu'cemi'l-müfehres* (nşr. Yûsuf Abdurrahman el-Mar'âşî), Beyrut 1414/1994, I, 337, 533; II, 9, 101, 139, 172, 194, 195, 225, 255, 258, 465; a.mlf., *el-İşâbe*, I, 3, 351; Dâvûdî, *Ṭabaḳâtü'l-müfessirîn*, II, 2; Muttaki el-Hindî, *Kenzü'l-um-mâl*, I, 22, 36; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1394, 1426, 1735, 1920; *Hediyetü'l-ârifîn*, I, 781; *İzâhu'l-meknûn*, I, 302; Brockelmann, *GAL*, I, 165; *Suppl.*, I, 276; Yûsuf el-İş, *el-Hatib el-Bağdâdî*, Dimaşk 1364/1945, s. 95, 103, 109; a.mlf., *Fihrisü maḥtûṭâtî Dârü'l-kütübî'z-Zâhiriyye*, Dimaşk 1366/1947, s. 71-72; Mübarekfürî, *Mukaddimetü Tuhfeti'l-aḥvezi* (nşr. Abdurrahman M. Osman), Kahire 1383/1963, I, 292; Sezgin, *GAS*, I, 209-210; a.e. (Ar.), I, 425-426; Elbânî, *Maḥtûṭât*, s. 62-63; Subhî es-Sâlih, *Ulûmü'l-hadîs ve muṣṭalahuh*, Beyrut 1977, s. 117; Nüveyhiz, *Mu'cemü'l-müfessirîn*, I, 391, 392; Ziriklî, *el-A'lâm* (Fethullah), V, 40; Ekrem Ziyâ el-Ömerî, *Buhûş fi târihi's-sünneti'l-müserrefe*, Medine 1405/1984, s. 67, 93, 100; Ali Ekber Ziyâî, "İbn Şâhin", *DMBİ*, IV, 62.

ALİ OSMAN KOÇKUZU

İBN ŞÂHİN ez-ZÂHİRÎ

(bk. HALİL b. ŞÂHİN).

İBN ŞÂKİR el-KÜTÜBÎ

(bk. KÜTÜBÎ).

İBN ŞÂS

(ابن شاس)

Ebû Muhammed Celâlüddîn
Abdullah b. Necm b. Şâs b. Nizâr
el-Cüzâmî es-Sa'dî
(ö. 616/1219)

Mâlikî fakihî ve hadis âlimi.

Emîr olan dedesine nisbetle İbn Şâs diye anılmıştır. Mısır kadılarından Ebû Ali Takıyyüddin Hüseyin b. Abdürrahim (ö. 685/1286) onun torunudur. Kahire'de yetişen İbn Şâs önce hadis okudu, daha son-

ra fıkıh tahsiline ve Mâlikî fikhını öğrenmeye yöneldi. Hadis ve fıkıhın yanı sıra Arapça ve kıraat ilimlerinde de derinleşen İbn Şâs'ın kendilerinden ders aldığı hocalarından yalnız ikisinin adı bilinmektedir. Öğrencisi Münzirî'nin belirttiğine göre bunlardan biri fıkıh âlimi Ebû Yûsuf Ya'kûb b. Yûsuf el-Mâlikî, diğeri de Fustat'taki el-Câmiu'l-atîk'in hadis hocalarından olan İbn Berrî eş-Şâfiî'dir (*et-Tekmile*, II, 469).

İbn Şâs, yaşadığı dönemde Mısır'da Mâlikî fikhını en iyi bilenlerden biri ve aynı zamanda hadis ilminde üstat sayılıyordu. el-Câmiu'l-atîk'e bitişik Mâlikî medresesinde bir müddet ders verdi ve birçok öğrenci yetiştirdi. Hadis âlimi Zekıyyüddin el-Münzirî bunlardan biridir (Süyûtî, I, 355). Kâdıkudât Ebû'l-Kâsım Sadreddin Abdülmelik b. İsâ el-Mârânî ile halefi Şerefeddin b. Muînüddeve'nin yanında şahitlik ve kâtiplik görevinde bulunan İbn Şâs, bir ilim adamı olmasının yanı sıra aynı zamanda mücadelecî bir şahsiyetti. 616 (1219) yılında Dimyat şehrine hücum eden Haçlılar'ın şehri muhasara altına alması ve halkı yiyeceksiz bırakması üzerine harekete geçip cihad ilân eden Eyyûbîler'den el-Melikü'l-Muazzam ve kardeşine katılarak Dimyat şehrinin savunmasında bulunmuş ve aynı yılın Cemâziyelâhir veya Receb ayında (Ağustos veya Eylül 1219) savaş meydanında şehid olmuştur. Bazı kaynaklarda şehâdetinin 610 (1213) yılında vuku bulduğu kaydedilir.

Eserleri. İbn Şâs'ın günümüze ulaşan tek eseri *İkdu'l-cevâhiri's-semîne fi mezhebî 'âlimi'l-Medîne*'dir. Mezhep fikhının muteber ve meşhur kaynaklarından sayılan eser daha çok *el-Cevâhir* adıyla tanınır. Daha sonraki dönemde birçok Mâlikî fakihî İbn Şâs'ın bu eserden faydalanmış, İslâm dünyasının birçok yerinde elden ele dolaşan kitap özellikle Mâlikî muhitinde hayli yaygınlık kazanmıştır. İyi bir sistematige sahip olan eserde yer alan atırlardan, müellifin daha önceki Mâlikî fıkıh literatürünü incelediği ve burada mevcut bilgi ve görüşleri yeni bir üslûpla derlediği anlaşılmaktadır. Ortaya konulan görüşlerin Mâlikî mezhebinin ana kaynaklarından alınmasına özen gösterilmiş, daha önceki Mâlikî müelliflerinin çoğunun takip ettiği Sahnûn'un *el-Müdevvene*'sinin şerh ve ta'likî usulünde ısrar edilmeyip fıkıhla ilgili meselelerin kolayca anlaşılmasına imkân verecek bir düzenleme yapılmıştır. Ayrıca görüşlerin küllî kaide, hikmet-i teşrî ve makâsıdla olan ilişkilerine de temas edil-

miştir. Tertip bakımından İmam Gazzâlî'nin *el-Vecîz*'inin örnek alındığı eserde lafız veya mâna yönüyle birçok küllî kaideye yer verilmiş ve bunlar bir sonraki dönemde daha gelişecek olan kavâid literatürüne kaynaklık etmiştir. *İkdu'l-cevâhir*'in kısmen yeni bir tertiple hazırlanmış olması, Mâlikî mezhebi tarihinde esere karşı gösterilen ilginin gerçek âmilî olmuştur. Çoğu Tunus'ta olmak üzere çeşitli kütüphanelerde yazma nüshaları bulunan kitap Muhammed el-Hâdî Ebû'l-Ecfân ve Abdülhafız Mansûr tarafından neşredilmiştir (I-III, Beyrut 1995). Muahhar kaynaklarda İbn Şâs'a *Kerâmâtü'l-evliyâ*' adında bir eser daha nisbet edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Şâs, *İkdu'l-cevâhiri's-semîne fi mezhebî 'âlimi'l-Medîne* (nşr. Muhammed el-Hâdî Ebû'l-Ecfân – Abdülhafız Mansûr), Beyrut 1995, neşreden giriş, I, 17-59; Münzirî, *et-Tekmile*, II, 468-469; İbn Hallikân, *Vefeyât*, III, 61; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XXII, 98-99; Yâfiî, *Mir'âtü'l-cenân*, IV, 35; İbn Kesir, *el-Bidâye*, XIII, 86; İbn Ferhûn, *ed-Dibâcu'l-müzheb*, III, 443-444; İbn Kunfûz, *el-Vefeyât* (nşr. Âdil Nüveyhiz), Beyrut 1971, s. 306; Süyûtî, *Hüsnü'l-muḥâḍara*, I, 355, 454; *Keşfü'z-zunûn*, I, 613; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, V, 69; *Hediyetü'l-ârifîn*, I, 459; *İzâhu'l-meknûn*, II, 324; Mahlûf, *Şeceretü'n-nûr*, I, 165; Ziriklî, *el-A'lâm*, IV, 286; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, VI, 158-159; Hacı, *el-Fikrû's-sâmî*, II, 230; M. Âbid el-Fâst, *Fihrisü maḥtûṭâtî Hizâneti'l-Karaviyyîn*, Dârülbeyzâ 1400/1980, I, 337-339; Muhammed et-Tâhir er-Rızkî, "İbn Şâs ḥayâtühû ve âşâruh", *Mecelletü Câmî'ati'z-Zeytûne*, sy. 1, Tunus 1992, s.107-128; Abbas Salara, "İbn Şâs", *DMBİ*, IV, 55.

MUHAMMED EL-HÂDÎ EBÜ'L-ECFÂN

İBN ŞÂZÂN el-BAĞDÂDÎ

(ابن شاذان البغدادى)

Ebû Ali el-Hasen b. Ahmed b. İbrâhîm
b. el-Hasen el-Bezzâz el-Bağdâdî
(ö. 425/1034)

Hadis âlimi.

12 Rebülevvel 339'da (29 Ağustos 950) Bağdat'ta doğdu. Dördüncü nesilden dedesi Şâzân'a nisbetle İbn Şâzân diye tanındı. Babası gibi muhtemelen kendisinin de bez ticaretiyle meşgul olmasından dolayı Bezzâz lakabıyla anıldı. Kendisi gibi İbn Şâzân diye bilinen ve güvenilir bir muhaddis olan babası (Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XVI, 429-430) onu beş yaşında hadis tahsiline başlattı. Ebû Bekir eş-Şâfiî, Da'lec b. Ahmed, İbn Kâni', Ebû Amr İbnü's-Semmâk, Ebû Bekir Ahmed b. Süleyman el-Abbâdânî, Ca'fer el-Hulâfî, Nec-